

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte (RP 13/2020 rd): Ärendet har remitterats till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Susanna Rahkonen, social- och hälsovårdsministeriet
- specialsakkunnig Patrik Tötterman, arbets- och näringsministeriet.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- social- och hälsovårdsministeriet
- Folkpensionsanstalten
- Närings-, trafik- och miljöcentralen i Norra Österbotten
- Norra Karelen arbets- och näringsbyrå
- Kuhmo stad
- Tammerfors stads sysselsättnings- och tillväxttjänster
- Sektorsövergripande samservice som främjar sysselsättningen, Vanda
- Finlands Kommunförbund
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- STTK rf
- Akava ry
- Finlands näringsliv rf
- Autismförbundet rf
- SOSTE Finlands social och hälsa rf
- Työttömien Keskusjärjestö ry
- Nationella verkstadsföreningen rf.
- A-klinikstiftelsen
- Vates-stiftelsen
- forskare Päivi Mäntyneva.

Utlåtande AjUU 5/2020 rd

Inget yttrande av
- Företagarna i Finland rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

I propositionen föreslås det att bestämmelserna i lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte förtydligas så att man i fortsättningen i aktiveringsplanen eller den sektorsövergripande sysselsättningsplanen ska anteckna målet för arbetsverksamheten i rehabiliteringssyfte samt det stöd och den handledning som ges klienten. Till lagen fogas dessutom en ny bestämmelse om innehållet i arbetsverksamheten i rehabiliteringssyfte. Det föreskrivs också noggrannare än för närvarande om ordnande och produktion av arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte i kommunerna.

Innehållet i och kvaliteten på arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte

Syftet med arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte är att förbättra en persons livskompetens och att skapa förutsättningar för sysselsättning och deltagande i offentlig arbetskraftsservice. Den gällande lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte definierar inte innehållet i arbetsverksamheten i rehabiliteringssyfte, utan det har varit kommunernas uppgift att närmare definiera innehållet i verksamheten.

Det har förekommit variation i genomförandet av arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte, och den genomförs i olika kommuner och på olika verksamhetsställen med mycket olika mål och kvalitetsnivåer. Dessutom har personer som inte hör till målgruppen för arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte på många ställen hänvisats till servicen bland annat för att det inte har funnits lämpliga tjänster för främjande av sysselsättningen vid arbets- och näringsbyrå och för att det är ekonomiskt lönsamt för kommunen. Arbetsverksamheten i rehabiliteringssyfte har också haft en svag koppling till socialvården.

För att utveckla arbetsverksamheten i rehabiliteringssyfte föreslås det att det till lagen fogas en ny 13 a § om innehållet i arbetsverksamheten i rehabiliteringssyfte. Enligt bestämmelsen är arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte en servicehelhet som ska omfatta olika tjänster som främjar personens livskompetens samt arbets- och funktionsförmåga. Servicen kan vara personlig service eller service i grupp som genomförs i olika verksamhetsmiljöer och som alltid inbegriper det stöd och den handledning som personen behöver.

Syftet med bestämmelsen är att förtydliga arbetsverksamheten i rehabiliteringssyfte så att den ska vara avsedd för personer som inte förmår delta i offentlig arbetskrafts- och företagsservice eller i arbete och att säkerställa att verksamheten alltid har ett rehabiliteringssyfte eller något annat syfte som hänför sig till målen för arbetsverksamheten i rehabiliteringssyfte och för vilket det också ska finnas stöd och handledning. Stöd och handledning kan tillhandahållas förutom som personlig service också som service i grupp eller i kombination med andra tjänster. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet understöder förslaget men fäster social- och hälsovårdsutskottets uppmärksamhet vid att bestämmelsens ordalydelse gör det möjligt att ordna servicen också bara i gruppform. Utskottet anser att med beaktande av klienternas servicebehov ska handledning och stöd också ges individuellt.

Utlåtande AjUU 5/2020 rd

En riskfaktor för långvarig arbetslöshet och ett hinder för sysselsättning är ofta en oidentifierad sjukdom eller en otillräckligt behandlad sjukdom. Sannolikheten för långvarig arbetslöshet ökar dessutom på grund av hög ålder och om man saknar yrkesutbildning eller om yrkesutbildningen är förlegad. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet påpekar att propositionen av dessa riskfaktorer endast betraktar problem med arbets- och funktionsförmågan i fråga om verksamhetens innehåll. Utskottet påminner om att det ofta är nödvändigt att kartlägga och stödja kompetensutvecklingen för att förbättra sysselsättningsmöjligheterna.

Den kommun som anordnar arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte svarar för stödet och handledningen till klienter i arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte, och kommunen har till uppgift att se till att verksamheten till alla delar motsvarar klienternas rätt till högklassig socialvård. Utskottet påpekar att enhetliga kvalitetskriterier bör utarbetas för stöd-, handlednings- och träningstjänsterna för att garantera samma servicenivå i hela landet.

Personalens yrkeskompetens

Arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte är socialservice enligt socialvårdslagen. Enligt propositionen ska det för klienten i samband med utarbetandet av en aktiveringsplan och en sektorsövergripande sysselsättningsplan göras en sådan bedömning av klientens situation som avses i socialvårdslagen. På basis av bedömningen fastställs den socialservice som motsvarar klientens stödbehov. Om klienten drar nytta av arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte och om man i planen väljer den, ska det fattas ett separat beslut om denna socialservice.

För en klient inom arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte finns det enligt propositionen skäl att utse en sådan egen kontaktperson som avses i socialvårdslagen och som ansvarar för uppföljningen av genomförandet av de socialtjänster som överenskommit i klientens aktiveringsplan och för en behovsprövad bedömning av klientens situation. Den egna kontaktpersonens arbete innehåller element som hänför sig till utövning av offentlig makt och är därför en myndighetsuppgift. Enligt socialvårdslagen ska den egna kontaktpersonen i princip vara en sådan yrkesutbildad person som avses i 3 § i lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården (817/2015).

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet noterar att aktiveringsplanen och den sektorsövergripande sysselsättningsplanen utarbetas i samarbete mellan personen, kommunen och arbets- och näringsbyrån. I lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice finns inga bestämmelser om kraven på yrkeskompetens för den tjänsteman vid arbets- och näringsförvaltningen som deltar i utarbetandet av planen. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser att överensstämmelsen mellan kraven på yrkeskompetens hos den personal som deltar i utarbetandet av kommunens respektive arbets- och näringsförvaltningens plan bör utredas.

Målgruppen för arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte

Enligt 3 § i lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte är arbetsverksamheten i rehabiliteringssyfte avsedd för arbetslösa eller mottagare av utkomststöd. Enligt utredning till utskottet har klientens arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte avslutats i en del kommuner, om den som får arbetslöshetsförmån har valt att i stället för att ta emot utkomststöd ta emot rehabiliteringspenning,

Utlåtande AJU 5/2020 rd

även om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte fortfarande skulle ha varit ändamålsenlig för kunden.

Utskottet anser att detta inte är ändamålsenligt och föreslår att social- och hälsovårdsutskottet ska föreslå att lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte ändras så att en person ska ha möjlighet att fortsätta i arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte även om han eller hon beviljas rehabiliteringspenning på basis av rehabilitering som ordnas av FPA eller någon annan aktör.

Genomslag på arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte

Enligt svaren i en kommunenkät som social- och hälsovårdsministeriet lät göra 2013 förverkligades det viktigaste målet för kommunernas arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte, dvs. sysselsättningen på den öppna arbetsmarknaden, endast sällan. Att upprätthålla funktionsförmågan och att tillhandahålla meningsfull aktivitet förverkligades däremot i merparten av kommunerna, likaså att avancera till arbets- och näringsbyråns service samt att bedöma arbets- och funktionsförmågan. Även senare utredningar har gett liknande resultat.

I propositionen föreslås att det till aktiveringsplanen eller den sektorsövergripande sysselsättningsplanen fogas ett mål för arbetsverksamheten i rehabiliteringssyfte och en tidpunkt då effekterna av arbetsverksamheten i rehabiliteringssyfte på sysselsättningsmöjligheterna senast ska bedömas. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet understöder uppföljningen av hur målet uppnås, men påpekar att arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte för de flesta endast är ett första steg mot arbetskraftsservice och en öppen arbetsmarknad. Utskottet anser det vara viktigt att man utöver bedömningen av de direkta sysselsättningseffekterna också bedömer verksamhetens sociala konsekvenser samt hur delaktigheten och livskvaliteten har förbättrats. Det är nödvändigt att bedöma de sociala konsekvenserna, eftersom servicehelheten för arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte omfattar tjänster som stöder personens livskompetens samt arbets- och funktionsförmåga.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande AjUU 5/2020 rd

Helsingfors 20.5.2020

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Anna Kontula vänst
vice ordförande Katja Taimela sd
medlem Kim Berg sd
medlem Tuomas Kettunen cent
medlem Antti Kurvinen cent
medlem Rami Lehto saf
medlem Niina Malm sd
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Anders Norrback sv
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Arto Satonen saml
medlem Ruut Sjöblom saml
medlem Riikka Slunga-Poutsalo saf
ersättare Matias Marttinen saml
ersättare Sebastian Tynkkynen saf.

Sekreterare var

utskottsråd Marjaana Kinnunen.

Utlåtande AjUU 5/2020 rd Avvikande mening

AVVIKANDE MENING

Motivering

I regeringens proposition föreslås det att lagen om arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte preciseras. Syftet med propositionen är att precisera bestämmelserna om anordnande och produktion. I lagen tas även in en bestämmelse som definierar innehållet i arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte. I motiveringen till regeringspropositionen konstateras att den detaljerade planeringen av innehållet i arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte har varit kommunernas uppgift. Arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte är den enda sysselsättningsfrämjande service som kommunerna ansvarar för. Vid ordnandet och produktionen av den ska man i tillräcklig utsträckning beakta kommunernas olika verksamhetsformer för ordnandet av servicen.

Sakkunniga har i sina yttranden framfört åsikter om att den föreslagna regleringen ökar kommunernas skyldigheter och att kostnadseffekterna i detta avseende inte har bedömts i tillräcklig hög grad. Dessutom har det ansetts att den föreslagna regleringen komplicerar den nuvarande strukturen hos verksamheten i rehabiliteringssyfte, vilket inte kan anses vara en förnuftig regleringslösning. Syftet med lagstiftningen är att främja uppnåendet av de mål som uppställts i propositionen, inte att försvåra det i praktiken.

För en klient inom arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte finns det enligt propositionen skäl att utse en sådan egen kontaktperson som avses i socialvårdslagen och som ansvarar för uppföljningen av genomförandet av de socialtjänster som överenskommit i klientens aktiveringsplan och för en behovsprövad bedömning av klientens situation. Enligt socialvårdslagen ska den egna kontaktpersonen i princip vara en sådan yrkesutbildad person som avses i 3 § i lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården (817/2015). Detta medför praktiska utmaningar i många regioner där det inte heller för närvarande finns ett sådant antal yrkesutbildade personer som uppfyller kompetenskraven som skyldigheterna enligt den gällande socialvårdslagen förutsätter. Propositionen kan också till denna del anses vara bristfällig, eftersom det måste finnas realistiska möjligheter att genomföra ett förslag till lagstiftning, vilket i det förslag som nu behandlas inte kan tryggas i fråga om kompetenskraven för yrkesutbildad personal.

Dessutom bör det betraktas som en brist att lagförslaget har varit på remiss under den senaste valperioden, varefter omfattande ändringar har gjorts i det. Enligt uppgifter till utskottet har förslaget dock inte på nytt sänts på remiss, vilket inte kan anses vara förenligt med principerna för god lagberedning.

Vi anser att det vore förnuftigare att behandla förslaget först när riksdagen har behandlat regeringens proposition om kommunförsök med sysselsättning och man har fått tillräckligt med erfarenheter av hur kommunernas sysselsättningsförsök har bidragit till att främja sysselsättningen. Det är ändamålsenligt att de ändringar som gäller sysselsättningstjänster granskas som en helhet och att man inte bara förnyar vissa delar av dem utan att också beakta andra anknytande propositioner i tillräcklig utsträckning.

Utlåtande AjuU 5/2020 rd
Avvikande mening

Avvikande mening

Vi föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 20.5.2020

Arto Satonen saml

Ruut Sjöblom saml

Matias Marttinen saml